הִלְכוֹת נְטִילַת יָדַיִם סִימָן קסא

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יז]

וּבְפָרָט אִם כָּל הַיּוֹם אֵין דַּרְכּוֹ לְהַקְפִּיד, רַק כְּשֶׁמַּגִּיעַ לִנְטִילָה[19].

19) היינו שמקפיד רק מחמת דין נטילת ידים, אבל איש שדרכו להוריד טבעת שיש בה אבן טובה בכל פעם שנוטל ידיו ומתעסק במים, כתב להלן (ס"ק יט) שיש לחוש להסירה מטעם חציצה.

[משנ"ב ס"ק יב]

מִתְכַּוְּנוֹת לַעֲשׂוֹת כֵּן וְרוֹצוֹת בָּזֶה הֲרֵי הוּא כְּגוּפָן מַמָּשׁ וְלֹא חֲיָצִי[20].

20) ומטעם זה נשים ששמות לקה על הציפורניים, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פמ"ו תשובה ה) שאין זה חוצץ לנטילת ידים, אך הוסיף שאם נקלף אף מעט מהצבע, הרי זה חוצץ, כיון שאז האשה מקפידה עליו להסירו. וכן דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני נדה עמ' רצט), והוסיף שמטעם זה גם נשים ששמות 'ציפורניים מלאכותיות', אין זה חציצה [אך סיים שיתכן שלגבי טבילה לכתחילה יש להסיר את הצבע והציפורניים המלאכותיות, וכמו שכתב הרמ"א (יו"ד סי' קצח ס"א) שלכתחילה יש להסיר קודם הטבילה גם דברים שאינם חוצצים]. והוסיף בשו"ת אור לציון (שם), שאף ה'חינה' ששמות הנשים לנוי אינה חוצצת, הן מחמת הטעם האמור לעיל, והן מחמת שאין ב'חינה' ממשות צבע אלא מראה בעלמא.

[משנ"ב ס"ק יג]

וְכֵן אִם הָיָה מוֹכֵר שָׂמֶן וְיֵשׁ שֶׁמֶן עַל יָדָיו, אֵינוֹ חוֹצֵץ[21].

21) ובדבר שלפעמים מקפיד עליו, דעת הראב"ד (הובא בבית יוסף יו"ד סי' קצח ובט"ז שם ס"ק ה ו-כג) לענין טבילה, שנחשב חציצה, וכעין המובא בש"ע להלן (ס"ג) שטבעת נחשבת חציצה מחמת שלעתים מקפידים להורידה כגון בשעת הלישה. ודעת הגר"נ קרליץ (חוט שני נדה עמ' רעז) שמ"מ בסוג חציצה כזה, אם יש מי שאינו מקפיד עליו כלל, אינו נחשב חציצה לגביו, שבזה אי אפשר לומר שבטלה דעתו אצל רוב בני אדם [ראה משנ"ב לעיל ס"ק ט], שהרי גם אצל רוב בני אדם יש מצבים וזמנים שלא מקפידים.

ואם מקפיד עליו רק בשבת, כתב בש"ת קול גדול (לבעל הכפות תמרים סי' נא, מובא בתשובות והנהגות ח"ב סי' קיז) שחוצץ אף ביום חול [שגם זה נקרא מקפיד לפעמים], ולכן ביאר לגבי הצבע והטבח המוזכרים בש"ע, שמדובר שאינם מקפידים על ניקיונם אף בשבתות. ובשו"ת חתם סופר (יו"ד סי' קצב) הביא תשובת נודע ביהודה בענין טבעת שבתוך הרחם אם נחשבת חציצה לטבילה, מחמת שצריכה להסירה בשעת הלידה, ודן בדבריו [ומוכח שדעתם שגם בשיעור זמן ארוך כזה נחשב שפעמים מקפיד עליו].

מאידך בשו"ת זכרון יהוסף (יו"ד סי' י, הובא בפתחי תשובה יו"ד קצח ס"ק א) כתב לענין הטבעת הנ"ל, שאין דברי הראב"ד והט"ז אמורים אלא רק כשסיבת ההקפדה מזדמנת לפרקים, וכמו שעת הלישה, אבל אם מזדמן רק לזמן מרובה, אין זה נחשב שמקפדת. והוסיף, שאפילו דבר שבשבת מקפיד להסירו, אינו חוצץ ביום חול, שהרי הטבח והצבע [לדעתו] ודאי מקפידים על ניקיונם כשמגיעה שבת, ובכל זאת ביום חול אין זה נחשב חציצה. וכן עולה מדברי האגרות משה המובאים להלן, שדבר שמקפיד עליו בשבת אינו חוצץ ביום חול.

ובדבר שמקפיד עליו רק לזמן קבוע, ולא שבכל עת מזדמן מדי פעם שיקפיד עליו, כתב בש"ת אגרות משה (יו"ד ח"א סי' צז) שאינו חוצץ. וביאר [ואף בשיעורי שבט הלוי (סי' קצח ס"ק ד) ציין לביאור האגרות משה], שזו כוונת הזכרון יהוסף המובא לעיל לחלק בין הקפידא להסיר בשעת לישה, שאין לזה זמן קצוב שאפשר שיזדמן לה בכל יום וגם בלילה, ולכן נחשב בכל עת שהיא מקפדת שאינה יכולה לבטלו למשך זמן, ובין כשהקפידא להסיר הוא רק לזמן קצוב, שעד זמן ההוא ודאי לא תסלקנו, ולכן עד הזמן ההוא נחשב שאינה מקפדת, ואין חילוק אם הזמן ההוא רחוק או קרוב, אלא כיון שהוא זמן ידוע אין להחשיבה עת המקפדת. וסיים שם שזהו טעם נכון, וזהו כוונת הזכרון יהוסף, ואף אם אין זו כוונתו מ"מ הוא טעם נכון [וראה שם שדן אם דברי החתם סופר והנודה ביהודה המובאים לעיל סותרים ליסוד זה].

[משנ"ב ס"ק יד]

שֶׁנִּמְחֶה בַּמַּיִם וּמֵי הַנְּטִילָה מַגִּיעִין לְגוּפוֹ[22], הוּא הַדִּין לִצְבָעִים שֶׁהֵם כְּמוֹ דְיוֹ דַּיּוֹקָא שֶׁמַּמָּשׁוֹ עָלָיו[23], הָא אִם אֵין בּוֹ מַמָּשׁ[24] רַק חֲזוּתָא שֶׁל צֶבַע בְּעַלְמָא, אֵין שַׁיָּךְ חֲצִיצָה[25] וכו', אֵין דַּרְכּוֹ לְהַקְפִּיד עַל זֶה[26].

22) ואף כשהדיו בעין וניכר איזה מראה שחרורית, כתב בש"ת אגרות משה (או"ח ח"ב סי' קי) שאינו חוצץ שכיון שהוא לח, המים מחלחלים ומגיעים לגופו דרך הדיו הלח.

23) ואף במקום שאין הצבע ניכר לעין, כגון דבק שקוף, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני נדה עמ' רעט) שכיון שיש בו ממשות הרי זה חוצץ.

24) גדר אין בו ממש, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני נדה עמ' רצט) שהוא כל דבר שלא ניכר על ידי המישוש. ואף שכל דבר יש בו איזה שיעור של ממשות, מ"מ אם עכשיו אין מרגישים בו כלל, אנו מתייחסים אליו כדבר שאין בו ממש.

ולענין מה שמצוי שהידים מתלכלכות מחומרים במטבח או מיוד של תרופה וכדו', דעת הגר"ש וואזנר (שיעורי שבט הלוי סי' קצח סי"ז) שיש להוריד את הממשות בשפשוף על ידי מים, ומה שנשאר הוא חזותא שלא שייך בו חציצה. וכן דעת הגרי"ש אלישיב (מנחת פרי עמ' קפ) שמה שנשאר אחר שפשוף במים וסבון לא הוי חציצה.

25) ודיו המצוי בזמננו, כתב הדרכי תשובה (יו"ד סי' קצח ס"ק נג) שכיון שהוא דק ממש כמו מים ואין בו שום עובי אינו חוצץ וכן כתב הא"א (בוטאשטש, מהדו"ת).

ולענין משחת ווזלין, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני נדה עמ' רצ) לענין טבילה, שיש בה ממשות וחוצצת.

ולענין שאריות יין הדבוקות לייד, היה נוהג החזו"א (דינים והנהגות פ"י אות ו) לרוחצן לאחר הקידוש בשבת, קודם שנטל ידיו.

26) ומה נחשב שכותב תדיר, בנימוקי אורח חיים (ס"ק ב) כתב שרק מי שכותב הרבה שעות ביום ואולי רוב שעות היום הוא נחשב שכותב תדיר. והוסיף, שאביו בעל הדרכי תשובה, אף על פי שהיה כותב רוב היום והלילה את חידושיו, החמיר על עצמו והיה יגע לנקות ידיו קודם הנטילה.

[ביה"ל ד"ה והיו ידיו צבועות]

וְהִנֵּה בְּחַיֵּי אָדָם כָּתַב דִּלְעִנְיַן צוֹבַע וּכְהַאי גַּוְנָא שֶׁאֵר בַּעֲלֵי אֻמָּנוּת, אֲפִלּוּ אִם הוּא מְכַסֶּה כָּל הַיָּד אֵינוֹ חוֹצֵץ, וְלֹא יָדַעְתִּי מְקוֹרוֹ[27].

27) אמנם בספרו מחנה ישראל (פ"ג אות ל), הביא רק את דעת החיי אדם להקל.

[משנ"ב ס"ק יז]

מְשׁוּם חֲצִיצָה[28].

28) אף שהטבעת נועדה לנוי, ואמרו בגמ' (סוכה לז, ב) לענין נטילת לולב, שאף אם אוגדו בדבר שאינו ממין הלולב אינו חוצץ, משום שהאגד עשוי לנוי, וכל דבר שהוא לנוי אינו חוצץ, הביא הגר"ש

המשך במילואים עמוד 26

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

הִלְכוֹת נְטִילַת יָדַיִם סִימָן קְמָא

עִקָּר. וְאֶפְשָׁר שֶׁנָּהֲגוּ לְהַקֵּל בַּחֲצִיצָה לְעִנְיַן נְטִילָה, כִּי יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵין שִׁיעוּר לַחֲצִיצָה לִנְטִילָה, אֲבָל הָעִקָּר כַּסְּבָרָא הָרִאשׁוֹנָה: **ב** (יא) [ד]**כָּל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מַקְפִּיד עָלָיו אֵינוֹ חוֹצֵץ. הָיָה דַּרְכּוֹ שֶׁל זֶה לְהַקְפִּיד וְזֶה אֵין דַּרְכּוֹ לְהַקְפִּיד,** [*] **לְמִי שֶׁדַּרְכּוֹ לְהַקְפִּיד חוֹצֵץ, לְמִי שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לְהַקְפִּיד אֵינוֹ חוֹצֵץ. כֵּיצַד, הָיָה אֶחָד צָבָע** (יב) *וְהָיוּ יָדָיו צְבוּעוֹת, (יג) אֵין הַצֶּבַע חוֹצֵץ עַל יָדָיו אַף־עַל־פִּי שֶׁיֵּשׁ עַל יָדָיו מַמָּשׁוּת שֶׁל צְבָעוֹנִים. **לֹא הָיָה צָבָע, אִם הָיוּ יָדָיו צְבוּעוֹת וְיֵשׁ מַמָּשׁ הַצֶּבַע עַל יָדָיו, חֲרֵי זֶה חוֹצֵץ,** (יד) **שֶׁהַדָּיו** (ו) [ז] **הַבָּשׁ חוֹצֵץ וְהַלַּח אֵינוֹ חוֹצֵץ. וְכֵן הַנָּשִׁים שֶׁדַּרְכָּן יְדֵיהֶן לְנוֹי וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, אֵין אוֹתוֹ צֶבַע חוֹצֵץ.** (טו) (גִּלְדֵי מַכָּה שֶׁעַל יָדָיו, (טז) אִם אֵינוֹ מַקְפִּיד עֲלֵיהֶן אֵינָן חוֹצְצִין, ספר התרומה): **ג** [ה]**צָרִיךְ** (יז) **לְהָסִיר הַטַּבַּעַת מֵעַל יָדוֹ בְּשָׁעַת נְטִילַת יָדַיִם** (יח) וַאֲפִלּוּ הוּא רָפוּי (ב״י), וַאֲפִלּוּ אֵינוֹ מַקְפִּיד עָלָיו בְּשָׁעַת נְטִילָה, הוֹאִיל וּמַקְפִּיד עָלָיו (יט) בְּשָׁעָה שֶׁעוֹשֶׂה מְלָאכָה שֶׁלֹּא יִטְנְפוּ (הרא״ש פ׳ תינוקת). וְנָהֲגוּ קְצָת לְהַקֵּל אִם הוּא רָפוּי, אֲבָל יֵשׁ לְהַחְמִיר, כִּי אֵין אָנוּ בְּקִיאִים אֵיזֶה מִקָּרֵי רָפוּי: **ד** [ו]**שִׁעוּר נְטִילַת יָדַיִם, כָּל הַיָּד** (כ) **עַד הַפֶּרֶק שֶׁל** (ט) **זְרוֹעַ,** [ז]**וְיֵשׁ אוֹמְרִים עַד מְקוֹם חִבּוּר הָאֶצְבָּעוֹת לְכַף הַיָּד,** (כא) *וְרָאוּי לִנְהֹג (כב) כְּדַעַת (י) הָרִאשׁוֹן:

[ד] הַרִשַׁ״א בְּתוֹרַת־הַבַּיִת **ה** הַנְּהָגַת אֲשַׁרַ״י פֶּרֶק ב דִּבְרָכוֹת **ו** לְפָרוּשׁ הָרַי״ף בְּפֶרֶק ח דִּבְרָכוֹת **ז** חֻלִּין ק״ו לְפָרוּשׁ הָרֹא״שׁ שָׁם

בַּאֵר הֵיטֵב

(ו) **הַבָּשׁ.** וּמִי שֶׁכּוֹתֵב תְּדִיר אֵין הַדְּיוֹ חוֹצֵץ, ל״ח מ״א. אִם הוּא טָבָח וּמוֹכֵר שֶׁמָּן וְיֵשׁ דָּם וְשֶׁמֶן עַל יָדוֹ, אֵינוֹ חוֹצֵץ בנט״י. מוֹהֵל שֶׁנִּתְבַּשׁ דַּם הַמִּילָה בְּיָדָיו אֵינוֹ חוֹצֵץ, הלק״ט ח״א סי׳ כ וְעַיֵּן יַד־אַהֲרֹן: (ז) **רָפוּי.** וְעַיֵּ״ל כָּתַב דְּאֵין לְהַחְמִיר בְּלֹל בִּנְט״י בַּאֲנָשִׁים אִם לֹא שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אֶבֶן טוֹב, מ״א ט״ז וְכ״כ בְּס׳ קכג, וְעַיֵּן בְּסִפֶּר מְעִיל־שְׁמוּאֵל סִימָן יח:

(ט) **זְרוֹעַ.** פי׳ תֹּכֶף אַחַר הַשְׁלֵמַת הַיָּד מִקְּרֵי קָנֶה שֶׁל זְרוֹעַ: (י) **הָרִאשׁוֹן.** וַיֵּתֶנָּה בְּתְחִלָּה שֶׁלֹּא יֶהֱא חוֹבָה עָלָיו, שֶׁמָּא פַּעַם אַחַת לֹא יֶהֱא לוֹ מַיִם בְּלֹ־קָנֶ, וְכֵן

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

[*] **לְמִי שֶׁדַּרְכּוֹ לְהַקְפִּיד.** וְאִם בְּמָקוֹם זֶה אֲנָשִׁי הַמָּקוֹם מַקְפִּידִין וּבְמָקוֹם אַחֵר אֵין מַקְפִּידִין, כָּתַב בְּבר״י שֶׁאִם רָבָא דְּעַלְמָא מַקְפִּידִין בְּטֵל מָקוֹם זֶה לְגַבֵּי רָבָא דְּעַלְמָא כְּמ״ש בִּסְדר״ח יו״ד סי׳ קיג: [ז] **הַבָּשׁ.** עבה״ט מ״ש אִם הוּא טָבָח כו׳, עַיֵּן בְּשִׁבוּת־יַעֲקֹב ח״א

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

דְּהַיְנוּ דָּוְקָא בְּטִיט הַיּוֹצְרִים אוֹ בְּטִיט יָבֵשׁ, אֲבָל בְּטִיט לַח אוֹ בְּעָפָר שֶׁתַּחַת הַצִּפָּרֶן כְּנֶגֶד הַבָּשָׂר שֶׁאֵינוֹ נִדְבָּק כָּל־כָּךְ אֵין לְהַחְמִיר, וּבִכְרָט אִם כָּל הַיּוֹם אֵין דַּרְכּוֹ לְהַקְפִּיד, רַק כְּשֶׁמַּגִּיעַ לִנְטִילָה[19]: **ב (יא) כָּל דָּבָר וְכוּ׳.** הַיְנוּ, אִם הוּא בְּמִעוּטוֹ דָּוְקָא; אַף־עַל־גַּב דְּכְבָר זָכַר זֶה הַמְחַבֵּר בְּסוֹף סָעִיף הַקּוֹדֵם, כָּפְלוֹ כָּאן, מִשּׁוּם דְּכָל הַסָּעִיף זֶה הוּא דִּבְרֵי הַרַשְׁבָּ״א מַמָּשׁ, כַּמּוּבָא בְּבֵית־יוֹסֵף, וְרָצָה לְהַעְתִּיקוֹ בִּלְשׁוֹנוֹ: **(יב) וְהָיוּ יָדָיו צְבוּעוֹת.** רוֹצֶה לוֹמַר, (יג) מִקְצָת מִמְּקוֹם הַנְּטִילָה, דְּאִלּוּ הָיָה רֻבּוֹ, הֲ קָיְמָא לָן דַּאֲפִלּוּ אֵינוֹ מַקְפִּיד חוֹצֵץ. אֲבָל בְּסֵיפָא לְעִנְיַן נָשִׁים שֶׁדַּרְכָּן יְדֵיהֶן לְנוֹי, שָׁם אֲפִלּוּ כָּל יְדֵיהֶן צְבוּעוֹת נַמִּי, כֵּיוָן שֶׁמִּתְכַּוְונוֹת לַעֲשׂוֹת כֵּן וְרוֹצוֹת בְּזֶה, חֲרֵי הוּא כְּגוּפָן מַמָּשׁ וְלֹא חַיְצִי[20]: **(יג) אֵין הַצֶּבַע וְכוּ׳.** וְכֵן אִם הוּא טָבָח וְיֵשׁ דָּם עַל יָדָיו, אֵינוֹ חוֹצֵץ, וְכֵן אִם הָיָה מוֹכֵר שֶׁמֶן וְיֵשׁ שֶׁמֶן עַל יָדָיו, אֵינוֹ חוֹצֵץ[21]; אֲבָל אַחַר שֶׁהָיָה מַמָּשׁוּת דְּבָרִים אֵלּוּ עַל יָדָיו, חוֹצֵץ [אחרונים]. וְאִם הָיָה טַבָּח וּמוֹכֵר שֶׁמֶן וְיֵשׁ דָּם וְשֶׁמֶן עַל יָדָיו, גַּם־כֵּן מְצַדֵּד הַמַּגֵּן־אַבְרָהָם לְהָקֵל דְּאֵינוֹ חוֹצֵץ: **(יד) שֶׁהַדָּיוֹ וְכוּ׳ וְהַלַּח אֵינוֹ חוֹצֵץ.** וְרוֹצֶה לוֹמַר: (יג) כְּמוֹ הָתָם גַּבֵּי דְּיוֹ שֶׁהַלַּח אֵינוֹ חוֹצֵץ מִטַּעַם שֶׁנִּמְחָה בַּמַּיִם וּמֵי הַנְּטִילָה מַגִּיעִין לְגוּפוֹ[22], הוּא הַדִּין לִצְבָעִים שֶׁהֵם כְּמוֹ דְּיוֹ דָּוְקָא שֶׁמַּמָּשׁוֹ עָלָיו[23], הָא אִם אֵין בּוֹ מַמָּשׁ[24] רַק חִוּוּרָא שֶׁל צֶבַע בְּעַלְמָא, אֵין שִׁיעוּר לַחֲצִיצָה[25]. וְהוּא הַדִּין שֶׁחֲרוּרִית שֶׁאֵין בָּהּ מַמָּשׁ אֵינָהּ חוֹצֶצֶת [אחרונים]. וּמִי שֶׁכּוֹתֵב תְּדִיר, אֲפִלּוּ יֵשׁ מַמָּשׁוּת שֶׁל דְּיוֹ יָבֵשׁ עַל אֶצְבְּעוֹתָיו אֵינוֹ חוֹצֵץ, דַּהֲרֵי אֵין דַּרְכּוֹ לְהַקְפִּיד עַל זֶה[26] [אחרונים]: **(טו) גִּלְדֵי מַכָּה.** הַיְנוּ רִיר הַיּוֹצֵא מִן הַמַּכָּה וּמִתְיַבֵּשׁ וְנַעֲשֶׂה גְּלִיד [רמב״ם], וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים דְּהוּא שְׁחִין שֶׁנִּתְרַפֵּא וְעָלָה עוֹר מִלְמַעְלָה וְיֵשׁ עָלָיו גִּלְדִי: **(טז) אִם אֵינוֹ מַקְפִּיד.** לְהַסִּירוֹ מֵעַל יָדָיו מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִצְטָעֵר בִּנְטִילָתוֹ [כן מסיק במאמר־מרדכי, עי״ש, ועיין בא״ר ובש״א]: **ג (יז) לְהָסִיר הַטַּבַּעַת.** מִשּׁוּם חֲצִיצָה[28]: **(יח) וַאֲפִלּוּ וְכוּ׳.** רוֹצֶה לוֹמַר: אַף שֶׁהַמַּיִם בְּאִים לְהָאֶצְבַּע מִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לְהָסִיר, מִשּׁוּם שֶׁאֵין אָנוּ בְּקִיאִין אֵיזֶה מִקְּרֵי רָפוּי, וּכְדִלְקָמַּה; וּבְדִיעֲבַד עָלְתָה לוֹ נְטִילָה בְּרָפוּי, וְהוּא שֶׁשָּׁפַךְ עָלֶיהָ רְבִיעִית בְּבַת־אַחַת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב לְקַמָּן בְּסִימָן קסב סָעִיף ט[29]: **(יט) בְּשָׁעָה וְכוּ׳.** וּמִסְּקִי הָאַחֲרוֹנִים, דְּדָוְקָא אִשָּׁה שֶׁדַּרְכָּהּ לְהַקְפִּיד לְהָסִיר הַטַּבַּעַת בְּשָׁעַת מְלָאכָה[30] [הַיְנוּ בְּשָׁעַת לִישָׁה][31], אֲבָל אִישׁ שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לְהַקְפִּיד לְהָסִירוֹ בְּשָׁעַת מְלָאכָה, כִּי אֵין דַּרְכּוֹ לְלוּשׁ[32], אֵין צָרִיךְ לְהָסִיר אוֹתוֹ בְּשָׁעַת נְטִילָה אֲפִלּוּ אִם אֵינוֹ רָפוּי, רַק אִם יֵשׁ בּוֹ אֶבֶן טוֹב שֶׁגַּם אִישׁ דַּרְכּוֹ לְהַקְפִּיד לְהָסִיר בְּשָׁעַת נְטִילָה שֶׁלֹּא יִתְלַכְלֵךְ מֵהַמַּיִם, אֲ יֵשׁ לְחֹשׁ לְהָסִירוֹ מִשּׁוּם חֲצִיצָה[33]: **ד (כ) עַד הַקָּנֶה וְכוּ׳.** רוֹצֶה לוֹמַר, עַד סוֹף פֶּשֶׁת הַיָּד, שֶׁהוּא מְקוֹם חִבּוּר הַיָּד וְהַקָּנֶה: **(כא) וְרָאוּי לִנְהֹג וְכוּ׳.** רוֹצֶה לוֹמַר: אַף דְּמִדִּינָא מִי שֶׁיִּרְצֶה לְהָקֵל כִּדְעָה שְׁנִיָּה אֵין מוֹחִין בְּיָדוֹ, דְּכָל סָפֵק בִּנְטִילַת יָדַיִם לְקֻלָּא, וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן קס סָעִיף יא, מִכָּל מָקוֹם (יז) לְכַתְּחִלָּה רָאוּי לְהַחְמִיר כַּדֵּעָה הָרִאשׁוֹנָה[34], וְכֵן נוֹהֲגִין הָעוֹלָם. וּבְסִפְרֵי עֲצֵי־אַלְמֻגִּים הוֹכִיחַ שֶׁהָרְבֵּה גְּדוֹלֵי רִאשׁוֹנִים סוֹבְרִים כֵּן, וְיֵשׁ לְזַהֵר מִלְּהָקֵל בָּזֶה, עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן בְּבְאוּר הֲלָכָה: **(כב) כְּדַעַת הָרִאשׁוֹן.** וּמִשְּׁמַע דִּבְשָׁעַת הַדְּחַק שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַיִם בְּצִמְצוּם,

שַׁעַר הַצִּיּוּן

כְּלֹל, מִשְּׁמַע דְּגַם הוּא סְבִירָא לֵהּ כֵּן, וְאֵיךְ פָּסַק אַחַר־כָּךְ דְּכִשֶּׁהוּא מְקַפִּיד צָרִיךְ לְנַקֵּר, לְמָה יִגְרַע כְּשֶׁמְּקַפִּיד? וְעוֹד, דְּכֵיוָן דִּתְחִלַּת הַהֶגֵּ״ה הָכֵי אִשְׁתְּ־יְנָן, כְּמוֹ דְּמוּכָח מֵהַמַּגֵּן־אַבְרָהָם בְּסָעִיף־קָטָן ה, גַּם סוֹף דִּבְרֵיהֶם אֲזֶה אִשְׁתְּ יְנָן; דִּנְדָבָק וְלֹא עֲיֵלִי הַמַּיִם שָׁם וְלָכְךָ גָּרַע כְּשֶׁמְּקַפִּיד, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּסָתָם טִיט אוֹ עָפָר שֶׁתַּחַת הַצִּפָּרֶן; וְגַם יֵשׁ לְצָרֵף לָזֶה דַּעַת הָרַשְׁבָּ״א דְּמִסְתַּפֵּק לְהָקֵל מִשּׁוּם דְּטָבְלָה דַּעְתּוֹ אֲצֹל כָּל אָדָם, וְגַם בְּלֹאו הָכֵי דַּעַת הָאֵלִיָּה רַבָּה בְּשֵׁם הַב״ח וְהַט״ז לְקַיֵּם הַמְנָהָג לְהָקֵל בְּסָתָם טִיט אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בְּנֶגֶד הַבְּשָׂר, נוֹכֵל לִסְמֹךְ עַל דִּבְרֵיהֶם לְהָקֵל עַל־כָּל־פָּנִים בָּזֶה בְּנֶגֶד הַבָּשָׂר: (יט) עַיֵּן בְּאוּר הֲלָכָה: (יג) מִבְּאוּר הַגְּרַ״א: (יד) וּמַה שֶּׁכָּתַב הַט״ז בְּעִנְיַן

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

קסב הַגְבָּהָה וְשִׁפְשׁוּף הַיָּדַיִם בַּנְּטִילָה, וּבוֹ י׳ סְעִיפִים:

א סוטה ד׳ **א** (א) אהַגּוֹטֵל (ב) צָרִיךְ (ג) לְהַגְבִּיהַּ יָדָיו (דהֵינוּ (ד) רָאשֵׁי (ה) אֶצְבְּעוֹתָיו) לְמַעְלָה,

בַּאֵר הֵיטֵב

רְאוּי לְהִתְנוֹת בְּכָל דָּבָר שֶׁאָדָם רוֹצֶה לְהַחְמִיר עַל עַצְמוֹ (בית־יוסף). וְאִם הַיָּד מְלֻכְלָךְ, לְכַלַּךְ עַלְמָא צָרִיךְ כָּל הַיָּד נְטִילָה, וְעַיֵּן ט״ז:

(ה) אֶצְבְּעוֹתָיו. וְצָרִיךְ לְהַזְהִיר לַהֲמוֹן־עַם שֶׁשּׁוֹפְכִים הַמַּיִם מֵהַצַּד וְרָאשֵׁי הָאֶצְבָּעוֹת נִשְׁאָרִים בְּלֹא נְטִילָה:

בֵּאוּר הֲלָכָה

וְתוֹסְפוֹת וְהָרֹא״שׁ וְעוֹד כַּמָּה רִאשׁוֹנִים, וְאַף לְכַתְּחִלָּה רְאוּי לִנְהֹג כַּדַּעַת הָרִאשׁוֹנָה דְּהוּא דַּעַת הָרִי״ף, מִשּׁוּם הֲלָאו מִלְּתָא דְּטִרְיחָא הוּא וְנִפְקָ נַפְשָׁהּ מִפְּלַגְתָּא, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּבֵית־יוֹסֵף. וְלַעֲנִיוּת דַּעְתִּי יֵשׁ לְעַיֵּן בָּזֶה בְּעִקַּר הַדִּין, דְּהִנֵּה אַף דִּבְבֵית־יוֹסֵף כָּתַב דִּבְדַעַת הָרַמְבַּ״ם אֵין הֶכְרֵעַ, כְּבָר כָּתַב בְּסֵפֶר מַאֲמַר־מָרְדְּכַי דִּבְאֶמֶת מוּכָח מִפִּשְׁטֵיהּ דְּבָרָיו דְּסוֹבֵר כְּדַעַת הָרִי״ף, מִדְּכָתַב בִּסְתָמָא ״עַד הַפֶּרֶק״, וְעַל־כָּרְחָךְ דְּגָרִיס כְּגִרְסַת הָרִי״ף דְּעַד הַפֶּרֶק לְעוֹלָם הוּא מָקוֹם מְיֻחָד, דְּהוּא חִבּוּר גַּב הַיָּד וּקְנֵה הַזְּרוֹעַ, דְּאִלּוּ לְדַעַת הַתּוֹסָפוֹת וְסִיעָתָם הָיָה לוֹ לְפָרֵשׁ עַד אֵיזֶה פֶּרֶק, וּכְמוֹ שֶׁדִּיְקוּ כֵּן בְּתַלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה וְהָרֹא״שׁ מִלְּשׁוֹן הָרִי״ף שֶׁפָּתַם כֵּן, וְגַם הָר״ח סְבִירָא לֵהּ כֵּן, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּרַבֵּנוּ יוֹנָה, וְגַם הָרַשְׁבָּ״א סְבִירָא לֵהּ הָכִי לִדְיָנָא כְּדַעַת הָרִי״ף, עַיֵּן שָׁם שֶׁפֵּרֵשׁ בְּגֹמֶר הַדַּעַת כְּדִבְרֵי אַף לְפִי גִּרְסָא שֶׁלָּנוּ [וּבְפֵרוּשׁוֹ מִתְיַשֵּׁב הַסּוּגְיָא יוֹתֵר, דִּלְדַעַת רַשׁ״י וְתוֹסְפוֹת אַתְיָא קַצָת בְּדוֹחַק, עַיֵּן בְּבֵאוּר הַגְּרָ״א]. וּכְדִבְרֵי הָרַשְׁבָּ״א מַמָּשׁ מָצָאתִי גַּם בְּסֵמַ״ג שֶׁכָּתַב כֵּן וְנִסְתַּיֵּעַ לָזֶה מֵהֵירוּשַׁלְמִי, וְכָתַב הַסֵּמַ״ג דְּגַם דַּעַת הָעָרוּךְ כֵּן הוּא, וְכֵן בְּאוֹר זָרוּעַ כָּתַב דְּיֵשׁ לְהַחְמִיר בָּזֶה, וְכֵן הֵבִיא רַבֵּנוּ יוֹנָה בְּשֵׁם גְּמָרַת א״י דְּאֵיתָא שָׁם דְּשִׁעוּר נְטִילָה הוּא כָּל הַיָּד. וּמֵאַחַר שֶׁהָרַ״ח וְהָרִי״ף וְהָרַמְבַּ״ם [וְלִפְי פְּשָׁטֵיהּ דִּבְרֵיהֶן] וְהָעָרוּךְ וְסֵמַ״ג וְרַשְׁבָּ״א בְּלָם קַיְמֵי בַּחֲדָא שִׁיטְתָּא לְהַחְמִיר,

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

יוּכַל לִסְמֹךְ עַל דַּעַת הַמַּקִּלִּין. וְכָתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים, דְּאִם פָּסַח יָדוֹ מִלְּכַלְּכָהּ מִזֶּה וּכְהַאי גַּוְנָא, לְכַלַּי עַלְמָא צָרִיךְ לִטֹּל עַד סוֹף פֶּסֶק הַיָּד:

א (א) **הַגּוֹטֵל וְכוּ׳.** אַקְדִּים הַקְדָּמָה קְצָרָה, כְּפִי הַמְבֹאָר בְּטוּר וּבֵית־יוֹסֵף וּבְיֶתֶר הַפּוֹסְקִים, כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּאֲרוּ אֵלּוּ הַסְּעִיפִים, וְהוּא: הִנֵּה נִתְבָּאֵר בְּסִימָן קנח, דְּטַעַם נְטִילַת יָדַיִם הוּא מִשּׁוּם דְּיָדַיִם עַסְקָנִיּוֹת הֵם וְלָכֵן גָּזְרוּ עֲלֵיהֶן טֻמְאָה, אִם לֹא שֶׁיִּטַּהֲרֵם בִּרְבִיעִית מַיִם[1]. (ו) וְצָרִיךְ לִטֹּל שְׁנֵי פְּעָמִים עַל יָדָיו, דְּבִשְׁפִיכָה רִאשׁוֹנָה מִטַּהֵר יָדָיו, אֲבָל הַמַּיִם עַצְמָם טְמֵאִים הֵם[2], שֶׁנִּטְמְאוּ מִיָּדָיו, וּשְׁפִיכָה שְׁנִיָּה מִטַּהֶרֶת אוֹתָם וְנִגְמָר טָהֳרַת הַיָּדַיִם [אָכֵן אִם נִשְׁפַּךְ הָרְבִיעִית בְּבַת־אַחַת עַל שְׁתֵּי יָדָיו[3], אוֹ שֶׁשָּׁפַךְ רְבִיעִית שְׁלֵמָה עַל כָּל יָד וָיָד, דַּעַת רֹב הַפּוֹסְקִים דְּאֵין צָרִיךְ לְמַיִם שְׁנִיִּים, וְכֵן סָתַם הַמְחַבֵּר לְקַמָּה בְּסָעִיף ד]. וְאָמְרוּ בִּגְמָרָא דְּהַגּוֹטֵל צָרִיךְ שֶׁיַּגְבִּיהַּ יָדָיו, שֶׁלֹּא יָצְאוּ מַיִם חוּץ לַפֶּרֶק, וְיַחְזְרוּ וְיִטְמְאוּ הַיָּדַיִם, וּפֵרְשׁוּ הַמְפָרְשִׁים דְּהַיְנוּ דְּחִישִׁינַן שֶׁמָּא יֵצְאוּ מֵעַט מִמַּיִם הָרִאשׁוֹנִים הַטְּמֵאִים חוּץ לַפֶּרֶק, דְּהוּא לְמַעְלָה מִמְּקוֹם הַנְּטִילָה שֶׁהִתְקִינוּ חֲכָמִים, וְשָׁם אַף שֶׁבָּאוּ עֲלֵיהֶם מַיִם שְׁנִיִּים אֵינָן מִטַּהֲרִים אוֹתָם [דְּמַיִם שְׁנִיִּים אֵינָן מִטַּהֲרִים אֶלָּא בְּמָקוֹם הַנְּטִילָה אֲבָל לֹא בְּחוּץ לִמְקוֹמָהּ, דְּטֻמְאַת יָדַיִם וְטָהֳרָתָם הוּא עַד הַפֶּרֶק דַּוְקָא], וְלָכֵן אִם אֵין מַגְבִּיהַּ יָדָיו יַחְזְרוּ הַמַּיִם הַטְּמֵאִים הֲהֵם לְתוֹךְ הַפֶּרֶק וְיִטְמְאוּ הַיָּדַיִם; כָּךְ פֵּרְשׁוּ (ג) רֹב הַמְפָרְשִׁים. וּלְפֵרוּשָׁם, אַף אִם נָטַל כָּל הַיָּד עַד מָקוֹם חִבּוּרָהּ עִם קְנֵה הַזְּרוֹעַ, (ג) גַּם־כֵּן צָרִיךְ לְהַגְבִּיהַּ מֵחֲשֵׁשׁ זֶה שֶׁיֵּצְאוּ חוּץ לָשָׁם וְיַחְזְרוּ אַחַר־כָּךְ. (ד) וְיֵשׁ חוֹלְקִין וְסָבְרָא לְהוּ, דְּכִשְׁנּוֹטֵל כָּל פֶּסֶק הַיָּד עַד הַקָּנֶה כְּמִנְהָגֵנוּ, (ה) לֹא חַיְשִׁינַן שֶׁמָּא יֵצְאוּ הַמַּיִם חוּץ לַמָּקוֹם הַזֶּה וְיַחְזְרוּ, וְעִקַּר הַחֲשָׁשׁ הוּא רַק בְּשֶׁלֹּא נָטַל כִּי אִם עַד שֶׁקְּרֵי אֶצְבְּעוֹתָיו [דְּכֵן הוּא הַשִּׁעוּר לְהַרְבֵּה פּוֹסְקִים לְעִיל בְּסִימָן קסא][4], דְּאָז חַיְשִׁינַן שֶׁמָּא בְּעֵת הַנְּטִילָה נִשְׁפַּךְ מְעַט מִן הַכֵּלִי לְחוּץ קְשָׁרֵי אֶצְבְּעוֹתָיו, דְּקָשֶׁה לְצַמְצֵם שָׁם, וּמִמֵּילָא (ו) נִטְמְאוּ שָׁם הַמַּיִם, וּמַיִם שְׁנִיִּים לֹא הִגִּיעוּ שָׁם לְטַהֲרָם, וּכְשֶׁלֹּא יַגְבִּיהַּ יֵרְדוּ הַמַּיִם הַטְּמֵאִים לְמַטָּה עַל אֶצְבְּעוֹתָיו וְיִטְמְאוּ אוֹתָם, וְהַמְחַבֵּר סָמַךְ עַצְמוֹ עַל זֶה לְהֶקֵל, כִּדְלִקְמַהּ בְּאוֹתוֹ הַסָּעִיף, וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ שָׁם בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה. וְעַתָּה אָחֵל לְבָאֵר זֶה הַסִּימָן בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם: **(ב) צָרִיךְ וְכוּ׳.** וּבְדִיעֲבַד אִם לֹא הִגְבִּיהַּ (ו) מַשְׁמַע דְּאֵין מַחֲיָב לִטֹּל שְׁנִית[5], אִם לֹא שֶׁנִּזְרְאָה שֶׁיֵּצְאוּ מַיִם חוּץ לַפֶּרֶק וְחָזְרוּ: **(ג) לְהַגְבִּיהַּ יָדָיו וְכוּ׳.** תֻּכַּף (מ) אַחַר מַיִם שְׁנִיִּים עַד הַנִּגּוּב[6], דְּשָׁמָּא יֵצְאוּ מַיִם רִאשׁוֹנִים [קֹדֶם שֶׁנִּתֵּן עֲלֵיהֶם מַיִם שְׁנִיִּים] חוּץ לַפֶּרֶק וְהֵם טְמֵאִים מִכְּבָר, שֶׁקִּבְּלוּ טֻמְאָה עַל־יְדֵי הַיָּדַיִם, וְאַחַר מַיִם שְׁנִיִּים יֵרְדוּ לְמַטָּה וְיִטְמְאוּ אֶת הַיָּדַיִם. וְטוֹב לְזָהֵר אֲפִלּוּ (ט) בְּעֵת הַנְּתִינָה גּוּפָהּ לְהִיוֹת יָדָיו בְּהַגְבָּהָה, וּלְדַעַת הָרַשְׁבָּ״א הַמּוּבָא בְּבֵית־יוֹסֵף, (י) צָרִיךְ מְדִינָא לְזָהֵר בָּזֶה. וְהִנֵּה אִי אֶפְשָׁר לְקַיֵּם מִצְוַת הַגְבָּהַת יָדָיו אֶלָּא בְּשֶׁשּׁוֹפֵךְ אַחַר עַל יָדָיו, דְּכִשֶּׁשּׁוֹפֵךְ בְּעַצְמוֹ, בְּעַל־כָּרְחוֹ יַשְׁפִּיל יָדָיו כְּשֶׁבָּא לִטֹּל עַל יָדוֹ הַשֵּׁנִי, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב לְקַמָּה בְּסָעִיף ד, עַיֵּן שָׁם; וְאִם אֵין לוֹ אַחֵר, יִטֹּל מֵרְבִיעִית עַל כָּל יָד, דִּבְנָטַל מֵרְבִיעִית בְּבַת־אַחַת אֵין צָרִיךְ לְהַגְבִּיהַּ יָדָיו, וּכְדִלְקַמָּה. וּבְשָׁעַת הַדְּחַק שֶׁאֵין לוֹ מַיִם כָּל־כָּךְ, יַעֲשֶׂה הָעֲצָה הַמְבֹאֶרֶת בְּהַגָּ״ה, דְּהַיְנוּ שֶׁיַּשְׁפִּיל יָדָיו לְגַמְרֵי מִתְּחִלַּת הַנְּטִילָה עַד סוֹפָהּ: **(ד) רָאשֵׁי אֶצְבְּעוֹתָיו.** הַיְנוּ (יא) לְדַעַת הַפּוֹסְקִים

שַׁעַר הַצִּיּוּן

זֶה, כְּבָר דָּחוּ הָאַחֲרוֹנִים, עַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה וּבֵשׁ״א: (ו) לְשׁוֹן זֶה הוּא בְּרֹא״שׁ וְטוּר, וְכֵן כָּתַב הַתּוֹסָפוֹת וּסְמַ״ג וְכֵן כָּתַב רִי״ו, וְכֵן הָרַמְבַּ״ם כָּתַב כֵּן לְעִנְיַן תְּרוּמָה [כְּפִי שִׁיטָתָהּ דְּהַמַּשְׁנָה בִּתְרוּמָה מְיֻרֶה], וְכֵן כָּתַב הָאֲשֵׁכּוֹל וְהָרַאֲבַ״ד וְרַבֵּנוּ יוֹנָה, וּמַשְׁמַע דְּכָךְ הוּא דִּין נְטִילַת יָדַיִם לִטֹּל שְׁנֵי פְּעָמִים, וְזֶה הוּא דִּלְא כִּדְמַשְׁמַע בְּר״ש בְּעִנְיַן הַשְּׁנַיִם דְּהוּא תְּלוּי רַק בִּרְצוֹנוֹ אִם רוֹצֶה לִטֹּל רָפָה, וְגַם הָרֹא״שׁ בְּפֵרוּשׁוֹ לִיְרֵדִים מַשְׁמַע כִּדְבָרָיו [וְלֹא כִּדְמַשְׁמַע בִּפְסָקָיו], וְאִם שָׁפַךְ רְבִיעִית בְּבַת־אַחַת, יָדוֹ טְהוֹרָה לְהַרְבֵּה פּוֹסְקִים אַף בְּלֹא שְׁנַיִם, וְרַק לְהָרַאֲבַ״ד מִשְׁמַע דְּגַם בָּזֶה צָרִיךְ לִשְׁנַיִם דַּוְקָא כִּדְלִקְמַהּ, וְכֵן הוּא גַּם לְדַעַת הָרַמְבַּ״ם לְהָבִיא לְעִנְיַן תְּרוּמָה: (ג) הָר״שׁ וְרֹא״שׁ וְרע״ב וּסְמַ״ג וְרִי״ו וְטוּר וְרַשְׁ״ל: (ד) אַחֲרוֹנִים: (ה) הָרַשְׁבָּ״א וְהָר״ר אֲבִיגְדּוֹר: (ו) רוֹצֶה לוֹמַר, דְּאַף שֶׁאִם הָיוּ יוֹצְאִין הַמַּיִם רִאשׁוֹנִים שֶׁנִּטְמְאוּ מִן הַיָּדַיִם חוּץ לְפִסַּת הַיָּד [וְהַמַּיִם שְׁנִיִּים לֹא הִגִּיעוּ כָּל־כָּךְ כְּדֵי לְטַהֲרָם] וְהָיוּ חוֹזְרִים אַסַּר־כָּךְ, בְּוַדַּאי הָיוּ מִטְמְאִים אֶת הַיָּדַיִם, סְבִירָא לֵהּ לְהָרַשְׁבָּ״א דְּמִסְתָּמָא לֹא יָזוּבוּ הַמַּיִם מֵעַצְמָן; וּלְשִׁטְתָּא יִשְׁפֹּךְ מִן הַכֵּלִי חוּץ לְפִסַּת הַיָּד גַּם־כֵּן לֹא חַיְשִׁינַן, דְּשָׁם לֹא יִשְׁמְאוּ הַמַּיִם מִן הַדִּבּוּרִים, דְּלֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּמַיִם שֶׁיָּצְאוּ מִן הַכֵּלִי חוּץ לְפִסַּת הַיָּד גַּם־כֵּן לֹא חַיְשִׁינַן, דְּשָׁם לֹא יִשְׁמְאוּ מַיִם מִן הַדִּבּוּרִים, דְּלֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּמַיִם שֶׁיָּצְאוּ מִן הַכֵּלִי חוּץ לְפִסַּת הַיָּד עַד הַזְּרוֹעַ; (ז) דְּטֻמְאַת הַיָּדַיִם לְטָמֵא הַמַּיִם הוּא כָּל הַיָּד עַד הַזְּרוֹעַ [וְדַעַת שָׁם הוּא הַשִּׁעוּר לְתְרוּמָה אוֹ לְקִדּוּשׁ לְכֵלִי עַלְמָא]; וְהוּא גַּם־כֵּן רַק לְהָרַשְׁבָּ״א, אֲבָל לְהַדַּעַת רִאשׁוֹנָה, חוּץ לְמָקוֹם קְשָׁרֵי אֶצְבְּעוֹת אֵין הַיָּדַיִם יְכוֹלִים לְטַמֵּא לְהַמַּיִם, אֶלָּא דְּהַחֲשָׁשׁ הוּא שֶׁמָּא יָזוּבוּ הַמַּיִם מִתּוֹךְ הָאֶצְבָּעוֹת עַד לְחוּץ וְיַחְזְרוּ וְיִטְמְאוּ הַיָּדַיִם; (ח) בְּמִשְׁנָה יָדַיִם לֹא אָמַר דְּטֻמְאָה אֶלָּא בְּיָצְאוּ וְדַאי וְלֹא מִסָּפֵק, וְכֵן מִסְתַּבֵּר, דְּהַהַגְבָּהָה הוּא רַק חֲשָׁשׁ לְכַתְּחִלָּה, אֶלָּא אִם נָטַל רַק עַד קְשָׁרֵי הָאֶצְבָּעוֹת, מִשְׁמַע מִבֵּית־יוֹסֵף דְּאֵין מִסְתַּמָּא יְצִאוּ קָצָת, אֲבָל מִכָּל מָקוֹם הָא הַחֲזָרָה אֵינוֹ וַדַּאי: (ט) אֲבָל בְּעֵת נְתִינַת מַיִם שְׁנִיִּים גּוּפָהּ נִרְאֶה שֶׁאֵין מְחַיֵּב לְהִיוֹת יָדָיו בְּהַגְבָּהָה, דַּהֲלֹא אֲפִלּוּ אִם יָרְדוּ מַיִם רִאשׁוֹנִים מִתְּחִלָּה חוּץ לַפֶּרֶק וְעַתָּה יַחְזְרוּ אֶל תּוֹךְ הַפֶּרֶק, הֲלֹא יִטְהֲרוּם הַשְּׁנַיִם, וְכָל־שֶׁכֵּן דְּלֵית לָן לְמִחַשׁ שֶׁמָּא יֵרְדוּ מַיִם שְׁנִיִּים לְמַעְלָה מֵהָרִאשׁוֹנִים, וְאִם־כֵּן כְּשֶׁהוּא אוֹחֵז אוֹתָן בְּהַשְׁפָּלָה יֵרְדוּ עַל הָאֶצְבָּעוֹת, דַּהֲלֹא לְמַעְלָה מִמְּקוֹם הָאֶצְבָּעוֹת לְרֹב הַמְפָרְשִׁים אֵין הַמָּקוֹם זֶה מְטַמֵּא: (י) דְּאִי לְאו הָכִי, שֶׁמָּא יִפְּלוּ מַיִם שְׁנִיִּים מֵהַכֵּלִי לְמַעְלָה מִקְּשָׁרֵי אֶצְבְּעוֹתָיו יוֹתֵר מֵהַמַּיִם רִאשׁוֹנִים וְיִטְמְאוּ עַל־יְדֵי הַבַּף וְיֵרְדוּ עַל הָאֶצְבָּעוֹת וְיִטְמְאוּם, אֲבָל בְּעֵת נְתִינַת מַיִם רִאשׁוֹנִים מַתָּר לִהְיוֹת יָדַיִם בְּהַשְׁפָּלָה, דְּלְמַאי נָחוּשׁ, הֲלֹא אֲפִלּוּ אִם יִפְּלוּ הַמַּיִם חוּץ לְקְשָׁרֵי הָאֶצְבָּעוֹת וְיֵרְדוּ תֹּכַף אַחַר נְתִינָה, דִּלְמָא בְּעֵת נְתִינָה מַיִם שְׁנִיִּים מֵהַכֵּלִי לְמַעְלָה מִקְּשָׁרֵי אֶצְבְּעוֹתָיו יוֹתֵר מֵהַמַּיִם שֶׁנִּתְּנוּ תְּחִלָּה לְטַהֵר הָאֶצְבָּעוֹת, דְּלֹא מָצִינוּ מַיִם רִאשׁוֹנִים מַתָּר לִהְיוֹת יָדַיִם בְּהַשְׁפָּלָה, דִּלְמָאי נָחוּשׁ, הֲלֹא אֲפִלּוּ אִם יִפְּלוּ הַמַּיִם חוּץ לְקְשָׁרֵי הָאֶצְבָּעוֹת וְיֵרְדוּ תֹּכַף לְמַטָּה לֹא טְהֲרוּם הַשְּׁנַיִם: (יא) בֵּית־יוֹסֵף וְהַגְּרָ״א:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

(ה) שֶׁלֹּא יָצְאוּ מַיִם חוּץ לַפֶּרֶק וְיַחְזְרוּ וְיִטְמְאוּ אֶת הַיָּדַיִם. הגה (ו) *וְהוּא הַדִּין אִם (ג) מִשְׁפִּילָן מִתְּחִלַּת הַנְּטִילָה (ז) עַד סוֹפָהּ דְּשִׁפּוּר דָּמֵי, (ח) רַק שֶׁיִּזָּהֵר שֶׁלֹּא יַגִּיבִיהַּ תְּחִלָּה רָאשֵׁי אֶצְבְּעוֹתָיו וְאַחַר־כָּךְ יַשְׁפִּילֵם, דְּאָז יֵצְאוּ הַמַּיִם חוּץ לַפֶּרֶק וְיַחְזְרוּ וְיִטְמְאוּ (ט) הַיָּדַיִם (כ״י בשם מהר״י בן־חביב). [2]וְהֵינוּ כְּשֶׁאֵינוֹ נוֹטֵל כָּל הַיָּד עַד מְקוֹם חִבּוּר הַיָּד עִם הַזְּרוֹעַ, (י) אֲבָל אִם נוֹטֵל עַד שָׁם אֵין צָרִיךְ לְהַגְבִּיהַּ יָדָיו (יא) (וְיֵשׁ חוֹלְקִים בָּזֶה). [3]וְכֵן אִם שָׁפַךְ (יב) עַל שְׁתֵּי יָדָיו רְבִיעִית (יג) בְּפַעַם אַחַת, כֵּיוָן (יד) דְּאִין שָׁם מַיִם טְמֵאִים כְּלָל אֵין צָרִיךְ לְהַגְבִּיהַּ יָדָיו. (טו) [7]וְכֵן הַמַּטְבִּיל יָדָיו אֵין צָרִיךְ לְהַגְבִּיהַּ יָדָיו *(יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם שׁוֹפֵךְ עַל יָדָיו ג׳ פְּעָמִים אֵין צָרִיךְ לְזַהֵר בְּכָל זֶה, (טז) וְכֵן נָהֲגוּ לְהָקֵל) (אגור בשם א״ז והגהות אשר״י פכ״ה): **ב** *[4]הַנּוֹטֵל יָדָיו, שׁוֹפֵךְ עֲלֵיהֶם (יז) *קְצָת מֵהָרְבִיעִית לְהָסִיר מֵהֶם

ב הָאַגּוּר בְּשֵׁם ר״א כֹּהֵן ג בֵּית־יוֹסֵף תּוֹסֵפְתָּא וְהָרַדְבָּ״ז ד טוּר וְתוֹסָפוֹת וְהָרַא״שׁ שָׁם בְּחַלִּין ה

בַּאֵר הֵיטֵב

(ג) **מַשְׁפִּילָן.** וּלְפִי דַּעַת הַמְקַבָּלִים דַּוְקָא בְּהַגְבָּהָה קֹדֶם הַבְּרָכָה, וְעַיֵּן ט״ז וּמ״א: מ״ש הלק״ט: מוֹהֵל שְׁנִתְבַּשֵּׂל כר׳, וּרְאִיָּתוֹ מִדְּאִמְרִינַן שַׁבָּח הוּא לִבְנֵי אַהֲרֹן כר׳, וז״א דְּגַם בִּבְנֵי־אַהֲרֹן הוּא חֲצִיצָה אִם הוּא יָבֵשׁ, כְּמִבֹּאר בְּסוּגְיָא שָׁם דְּמִשְּׁנֵי לַח הוּא וְאֵינוֹ חוֹצֵץ:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

סימן סט שְׁתֵּמָה ע״ז וְכָתַב שֶׁהַמג״א נִמְשַׁךְ אַחַר הָרַא״שׁ, וּבְרַא״שׁ יֵשׁ ט״ס מ״ש עַל בְּשָׂרוֹ וְצ״ל עַל בִּגְדוֹ, כְּמִבֹּאר בְּמַסֶּכֶת זְבָחִים דַּף צח ע״ב, עַיֵּן שָׁם, וְגַם הַשִּׂיג שָׁם עַל

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

לְעִיל בְּסִימָן קסא דְּסָגֵי בִּנְטִילָה עַד קְשָׁרֵי הָאֶצְבָּעוֹת, אֲבָל לְרַבּוֹת הַפּוֹסְקִים לְעִיל שָׁם דְּצָרִיךְ נְטִילָה כָּל הַיָּד, מִמֵּילָא צָרִיךְ לְהַגְבִּיהַּ גַּם־כֵּן כָּל פֶּשֶׁת הַיָּד. (יג) וְיֵשׁ שֶׁפָּרְשׁוּ גַּם כֻּנָּנַת ׳רָאשֵׁי אֶצְבְּעוֹתָיו׳ כֵּן הוּא, שֶׁמַּגְבִּיהַּ כֻּלָּהּ, אֶלָּא דִּמְפָרֵשׁ אֹפֶן הַהַגְבָּהָה, דְּהַיְנוּ שֶׁיְּהֵי רָאשֵׁי אֶצְבְּעוֹתָיו לְמַעְלָה וְהַכַּף וְהַזְּרוֹעַ לְמַטָּה: **(ה) שֶׁלֹּא יֵצְאוּ וְכוּ׳.** רוֹצֶה לוֹמַר, דְּשָׁמָּא יֵצְאוּ הַמַּיִם הָרִאשׁוֹנִים הַטְּמֵאִים חוּץ לַפֶּרֶק, וּכְשֶׁלֹּא יַגְבִּיהֵם יַחְזְרוּ הַמַּיִם לְמַטָּה וְיִטְמְאוּ הַיָּדַיִם, וְכַנַּ״ל: **(ו) וְהוּא הַדִּין אִם מַשְׁפִּילָן וְכוּ׳.** דְּכֵיוָן דְּהַשְׁפִּילָן מִתְּחִלַּת הַנְּטִילָה שֶׁל מַיִם רִאשׁוֹנִים, הֲלֹא מַעֲקָרָא לֹא יָצְאוּ הַמַּיִם כְּלָל חוּץ לַפֶּרֶק: **(ז) עַד סוֹפָהּ.** הֵינוּ עַד אַחַר נְתִינַת מַיִם שֵׁנִיִּים, אֲבָל אַחַר־כָּךְ שַׁפִּיר דָּמֵי (יג) אַף לְהַגְבִּיהַּ קֹדֶם הַנִּגּוּב [פמ״ג]: **(ח) רַק שֶׁיִּזָּהֵר וְכוּ׳.** רוֹצֶה לוֹמַר, דְּמֵה דְּאִיתָא בַּגְּמָרָא דְּצָרִיךְ לְהַגְבִּיהַּ יָדָיו, הֵינוּ אִם הָיָה מַחֲזִיקָם בְּהַגְבָּהָה בְּעֵת נְתִינַת מַיִם הָרִאשׁוֹנִים [וְהוּא הַדִּין אִם הָיָה מַחֲזִיקָם בְּשָׁוֶה], דְּחִישִׁינַן שֶׁיֵּצְאוּ חוּץ לַפֶּרֶק, וְעַל־כֵּן מֻכְרָח לְהַחֲזִיקָם בְּדַוְקָא בִּגְבַהּ עַד שָׁעַת הַנִּגּוּב כְּדֵי שֶׁלֹּא יַחְזְרוּ וְיֵרְדוּ עַל הָאֶצְבָּעוֹת[7], אֲבָל אִם הָיָה מַחֲזִיקָם מִתְּחִלָּה בְּהַשְׁפָּלָה, הֲרֵי לֹא יֵצְאוּ כְּלָל לְחוּץ: **(ט) הַיָּדַיִם.** וְכֵן מִמֵּה אֲחֵרוֹנִים מְפַקְפְּקִין עַל עֶצָּה זוֹ דְּהַשְׁפָּלָה, מִשּׁוּם דְּכֻשָּׁהֵם מְשַׁפְּלִין לְמַטָּה אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יַגִּיעוּ הַמַּיִם כְּלָל עַל רָאשֵׁי הָאֶצְבָּעוֹת, וְעַל־כֵּן טוֹב לְהַגְבִּיהֵם אֲפִלּוּ בְּעֵת נְתִינַת מַיִם רִאשׁוֹנִים, וְכֵן הֵבִיא הַמַּגֵּן־אַבְרָהָם שֶׁכֵּן הוּא גַּם־כֵּן עַל־פִּי קַבָּלָה הַגְּבָהָה דַּוְקָא, וְכֵן בַּגְּמָרָא סָמְכוּ עַל זֶה מִקְרָא: ״וַיִּנָּטֶלֶם וַיִּנַּשְׁאֵם״, מַשְׁמַע דְּכֵן רָאוּי לִנְהֹג, וְהִנֵּה בְּהֵיוֹם נָהֲגוּ הָעוֹלָם שֶׁאֵין מְדַקְדְּקִין בָּזֶה, וְהַטַּעַם: (יז) מִפְּנֵי שֶׁנּוֹטְלִין רְבִיעִית עַל כָּל יָד וְיָד, וְגַם שֶׁנּוֹטְלִין עַד סוֹף פֶּשֶׁת הַיָּד[8]. וּמִכָּל מָקוֹם נָכוֹן לְהַשְׁגִּיחַ שֶׁיָּבוֹאוּ הַמַּיִם בְּרָאשֵׁי אֶצְבְּעוֹתָיו וּבְכָל הַצְּדָדִין, וְלֹא כַּהֲמוֹן־עָם שֶׁשּׁוֹפְכִין רַק עַל צִדֵּי יְדֵיהֶם וְאֵינָם מַשְׁגִּיחִין שֶׁיָּבוֹאוּ הַמַּיִם גַּם עַל רָאשֵׁי הָאֶצְבָּעוֹת וְכָל הַיָּד סָבִיב [אחרונים]: **(י) אֲבָל אִם נוֹטֵל וְכוּ׳.** הַטַּעַם כָּתַבְנוּ לְעֵיל בְּאוֹת א, עַיֵּן שָׁם[10]: **(יא) וְיֵשׁ חוֹלְקִים בָּזֶה.** וּסְבִירָא לְהוּ דְּלְעוֹלָם צָרִיךְ לְהַגְבִּיהַּ יָדָיו. וְעַיֵּן בְּאֵלֶּיָה רַבָּה שֶׁכָּתַב דְּהָעִקָּר כְּהַיֵּשׁ־חוֹלְקִים הַזֶּה, דְּהוּא הַטַּעַם רֹב הַמְקָרְשִׁים. וּמִכָּל מָקוֹם בִּשְׁעַת הַדְּחָק כְּשֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהַגְבִּיהַּ, יֵשׁ לִסְמֹךְ עַל דֵּעָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁפָּתַם הַמְחַבֵּר כְּוָתָהּ לְקַלָּא, וּבִכְרָךְ שֶׁאָנוּ נוֹטְלִין בִּרְבִיעִית מַיִם, וְכַנַּ״ל: **(יב) עַל שְׁתֵּי יָדָיו רְבִיעִית.** וְכָל־שֶׁכֵּן אִם שָׁפַךְ רְבִיעִית עַל כָּל יָד [ט״ז]: **(יג) בְּפַעַם אַחַת.** וְאִיךְ יְצַיֵּר זֶה, עַיֵּן לְקַמָּן בְּסָעִיף ד׳: **(יד) דְּאִין שָׁם מַיִם טְמֵאִים.** דְּמֵה דְּאָמְרִינַן מַיִם רִאשׁוֹנִים טְמֵאִים וּמִשּׁוּם הֵכִי צָרִיךְ לְהַגְבִּיהַּ יָדָיו, הֵינוּ דַּוְקָא בְּפָחוֹת מֵרְבִיעִית בְּבֵת־אַחַת, וּכְדִלְקַמָּן: **(טו) וְכֵן הַמַּטְבִּיל יָדָיו.** גַּם־כֵּן מִשְׁעַת הַנִּ״ל, דְּאֵין כָּאן מַיִם טְמֵאִים: **(טז) וְכֵן נָהֲגוּ לְהָקֵל.** וְיוֹתֵר נָכוֹן לִנְהֹג אִם יֵשׁ לוֹ מַיִם, שֶׁיְּטִיל רְבִיעִית עַל כָּל יָד וְיָד אוֹ יוֹתֵר שֶׁיְּכַוֵּן הַמַּיִם עֲלֵיהֶם בְּשִׁפּוּי, וְכַנַּ״ל בְּסִימָן קנח, וּמִמֵּילָא לֹא יִצְטָרֵךְ לְדַקְדֵּק בְּהַגְבָּהָתָם מִדִּינָא, וְכַנַּ״ל, וְכֵן מוֹכָח מֵחַיֵּי־אָדָם [דְּעַל עֶצָּה זוֹ דְּג׳ פְּעָמִים מְפַקְפְּקִים (טו) כַּמָּה אַחֲרוֹנִים]: **ב (יז) קְצָת מֵהָרְבִיעִית.** דְּשִׁעוּר נְטִילַת יָדַיִם הוּא

בְּאוּר הֲלָכָה

וְגַם מִירוּשָׁלְמִי מַשְׁמַע כֵּן, וְגַם בְּאוֹר זָרוּעַ מַחְמִיר, בְּוַדַּאי יֵשׁ לְהַחְמִיר בָּזֶה מִצַּד הַדִּין. וּמֵה שֶׁהֵבִיא בְּמַגֵּן־אַבְרָהָם בְּשֵׁם הַזֹּהַר דְּהַשִּׁעוּר הוּא עַד סוֹף הָאֶצְבָּעוֹת, אֵין רְאָיָה כָּל־כָּךְ, כֵּיוָן דְּגַם בְּגִמָּרָא בְּמַחֲלֹקֶת הִיא שְׁנִיָּה. וּמִצָּאתִי כְּעֵין דִּבְרֵינוּ אַחַר־כָּךְ בְּסֵפֶר עֲצֵי־אַלְמֻגִּים וְזֶה לְשׁוֹנוֹ [אַחֲרֵי אֲרֵיכַת דִּבְרֵיהֶן]: הִנֵּה הֲרָאִיתִיךְ בְּעֵינֶיךְ שֶׁדַּעַת גְּדוֹלֵי הָרִאשׁוֹנִים, הֲלֹא הַמָּה הָרִי״ף וְהָרַמְב״ם וְרַ״ח וְהַסְּמַ״ג וְהָרִיבָ״א וְהָעֶרְוּךְ וְהָרַשְׁבָּ״א, שֶׁמִּדִּינָא דְּגֶמָרָא צָרִיךְ נְטִילָה עַד מָקוֹם חִבּוּר הַיָּד וְהַזְּרוֹעַ, וְלָכֵן נִרְאֶה לִי דְּחַיָּב כָּל אָדָם לִנְהֹג כֵּן מִדִּינָא וְלֹא מִטַּעַם חֻמְרָא, וּדְלֹא כְּמוֹ שֶׁרָאִיתִי מִקְצָת אַחֲרוֹנִים שֶׁכָּתְבוּ: הַנּוֹהֵג כֵּן צָרִיךְ לְהִתְנוֹת שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה כֵּן לְעִכּוּב אֶלָּא מִטַּעַם חֻמְרָא, וְשֶׁמָּעְתִּי מִקְצָת הַהֶמוֹן נִמְשָׁכִים אַחֲרֵי הַדִּין הַזֶּה וּמְזַלְזְלִים שֶׁלֹּא לִטֹּל יְדֵיהֶם כִּי אִם עַד מָקוֹם חִבּוּר הָאֶצְבָּעוֹת, וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי, בִּכְלָל מְזַלְזְלֵי בִּנְטִילַת יָדַיִם אַף הֵם יֶחְשָׁבוּ, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וּמִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי, דְּהַסּוֹמֵךְ לְהָקֵל עַל דֵּעָה שְׁנִיָּה בִּשְׁעַת הַדְּחַק כְּשֶׁאֵין לוֹ מַיִם אֵין מוֹחִין בְּיָדוֹ, דְּכַמָּה רָאשׁוֹנִים קַיְּמֵי בְּשִׁיטָה זוֹ, הֲלֹא הֵמָּה רַשִׁ״י וְתוֹסָפוֹת וְהָרַא״שׁ, וְכֵן נִמְצָא גַּם בְּסַמַ״ק וּמָרְדְּכִי וְרִיטְבָ״א וְשִׁבְּלֵי־לֶקֶט וּמַהֲרַשַׁ״ל. וְדַע עוֹד, דְּכָהֵיוֹם שְׁנוֹהֲגִין הָעוֹלָם כַּדֵּעָה הָרִאשׁוֹנָה לִטֹּל כָּל הַיָּד, מַה מֹּאד טוֹב לְזַהֵר שֶׁלֹּא לְצָמְצֵם בְּשִׁעוּר מַיִם, אֶלָּא יִטְּלֶנָּה בְּשֶׁפַע, דְּאִם יְצַמְצֵם רַק כְּשִׁעוּר רְבִיעִית עֲלוּל מְאֹד שֶׁיִּשָּׁאֵר חֵלֶק מֵהַיָּד בִּלְי נְטִילָה, וְצָרִיךְ לְהַשְׁגִּיחַ הַרְבֵּה עַל זֶה:

* **וְהוּא הַדִּין אִם מַשְׁפִּילָן וְכוּ׳ דְּשַׁפִּיר דָּמֵי.** עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה. וַאֲפִלּוּ הָרוֹצֶה לִסְמֹךְ עַל עֵצָה זוֹ דְּהַשְׁפָּלָה אֵין כְּדַאי לִסְמֹךְ רַק בְּשֶׁנּוֹטֵל כָּל הַיָּד עַד הַקֶּנֶה [וְאֵז לְדַעַת הָרַשְׁבָּ״א בְּלֹאו הָכֵי אֵין צָרִיךְ לְהַגְבִּיהַּ יָדָיו, וּכְדִלְקַמָּה בְּפָנִים, וְזֶהוּ דַּעַת הָרַשְׁבָּ״א כְּיָדוּעַ], אֲבָל בְּלֹאו הָכֵי טוֹב לְחַשׁ לְדַעַת הָרַשְׁבָּ״א דִּלְדִידֵהּ לֹא מַהֲנֵי הַשְׁפָּלָה [כ״מ מאחרונים]: * **יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם שׁוֹפֵךְ עַל יָדָיו שָׁלֹשׁ פְּעָמִים וְכוּ׳.** הַטַּעַם, דְּסָבִירָא לְהוּ כְּדַעַת הַדֵּעָה שְׁנִיָּה שֶׁהֵבֵאתִי בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה אוֹת א, דְּעִקַּר טַעַם הַהַגְבָּהָה הוּא מִשּׁוּם שֶׁמָּא לֹא הִגִּיעוּ הַשְּׁנַיִם עַד מְקוֹם הָרִאשׁוֹנִים לְטַהֲרָם, וְיַחְזְרוּ אַחַר־כָּךְ הַמַּיִם טְמֵאִים עַל אֶצְבְּעוֹתָיו, וּבְשׁוֹפֵךְ ג׳ פְּעָמִים לֹא חֲיִשִׁינַן כְּלַל הָאי, דְּאִם לֹא הִגִּיעוּ הַשְּׁנַיִם הִגִּיעוּ הַשְּׁלִישִׁים [מַגֵּן־אַבְרָהָם בְּתַרוּץ הַשֵּׁנִי]. וְכָתַב הָאֲלִיָּה רַבָּה דְּלִפְי זֶה יֵשׁ לְהַחְמִיר לְהַגְבִּיהַּ אַף בְּנוֹטֵל ג׳ פְּעָמִים, כֵּיוָן דַּאֲנַן לֹא קַיְּמָא לַן כְּדַעַת זוֹ וְכַנַּ״ל; וּמִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה דְּהַמְקֵל לֹא הִפְסִיד דֵּיהּ לוֹ עַל מִי לִסְמֹךְ: * **הַנּוֹטֵל יָדָיו שׁוֹפֵךְ וְכוּ׳.** מִדְּסָתְמוּ הַפּוֹסְקִים, מִשְׁמַע דְּאֵין צָרִיךְ נִגּוּב בֵּינְתַיִם[11]; וְלֹא מִבַּעְיָא לְדַעַת הַשַּׁלְתָּן־עָרוּךְ וְהַלְּבוּשׁ דְּזֶהוּ מִכְּלַל הַנְּטִילָה גּוּפָא, בְּוַדַּאי אֵין מַחֲיָב לְנַגֵּב בֵּינְתַיִם, וַאֲפִלּוּ לְמָה שֶׁכָּתַבְנוּ לְקַמָּה דְּזֶהוּ רַק הֲכָנָה לִנְטִילָה[12], גַּם־כֵּן נִרְאֶה דְּלֹא נִטְמְאוּ הַמַּיִם עַל־יְדֵי זוֹ הַנְּטִילָה דְּיִצְטָרֵךְ בִּשְׁבִיל זֶה לְנַגְּבָם, דְּהוּא דּוֹמֶה לְמָה שֶׁכָּתוּב בְּסִימָן קס סוֹף סָעִיף יא, דְּהַנּוֹגֵעַ בְּמַיִם קֹדֶם נְטִילָה לֹא נִפְסְלוּ הַמַּיִם, וּכְעֵין זֶה כָּתַב הַלְּחֶם־חֲמוּדוֹת וְהוּבָא בְּמַגֵּן־אַבְרָהָם לְקַמָּן בְּסָעִיף־קָטָן י׳: * **קְצָת מֵהָרְבִיעִית.** הִנֵּה דִּין זֶה מִקּוֹרוֹ הוּא מִדִּבְרֵי

(יב) בַּ״ח, וְכֵן מִשְׁמַע בְּשִׁבְלֵי־לֶקֶט: (יג) דְּאַף אִם יָצְאוּ אַחַר־כָּךְ חוּץ לַפֶּרֶק וְאַחַר־כָּךְ יַחְזְרוּ עוֹד עַל הָאֶצְבָּעוֹת, הֲרֵי כְּבָר נִטְהֲרוּ עַל־יְדֵי הַמַּיִם שֶׁנִּיִּים: (יד) דְּמִמֵּה־נַּפְשָׁךְ, הֲלֹא לְשִׁיטַת כַּמָּה רִאשׁוֹנִים מֵהֲנֵי רְבִיעִית לָזֶה, וּכְדִלְקַמָּה בְּפָנִים, וְאֲפִלּוּ לְדַעַת הָרַשְׁבָּ״א דִּלְדִידֵהּ לֹא מֵהֲנֵי רְבִיעִית לָזֶה[9], הֲלֹא לְדִידֵהּ אֵין צָרִיךְ כְּלָל לְזֶה כְּשֶׁנּוֹטֵל כָּל פֶּשֶׁת הַיָּד: (טו) עַיֵּן בְּמַגֵּן־אַבְרָהָם בְּסוֹף סָעִיף־קָטָן ב, וְכֵן כָּתַב בְּאֵלִיָּה רַבָּה, עַיֵּן שָׁם:

Torah-Box.com diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

מילואים
הִלְכוֹת נְטִילַת יָדַיִם סִימָן קס
המשך מעמוד נד

בפחות מארבעים סאה יש כאן ספק ספיקא לחומרא, וספק ספיקא במחלוקות הפוסקים דנים לחומרא אף בדרבנן כי נחשב כאילו יש כאן רוב אוסרים, ולכן התיר המג"א לטבול רק בארבעים סאה.

[שעה"צ ס"ק סא]

יֵשׁ לְהָקֵל לְעִנְיַן טְבִילָה בָּזֶה[58] וכו', לְהָקֵל לְעִנְיַן טְבִילָה[59].

58) כוונתו מבוארת בדבריו, שאף שמחמיר לענין טבילת הגוף לטהרה, יש להקל לענין טבילת הידים לצורך אכילה.

59) וכל מה שהכריע להקל לענין טבילת הידים זה רק בשעת הדחק, כמו שביאר במשנ"ב (ס"ק נח), וכתב בשו"ת הר צבי (יו"ד סי' קפא) שיש לדייק מכאן שדעת המשנ"ב שלענין טבילת כל הגוף אין להקל לטבול בשלג שלא ריסקו [ראה במשנ"ב ס"ק נח שהבאנו שנחלקו בזה פוסקים], אף בשעת הדחק.

[שעה"צ ס"ק סה]

מָגֵן־אַבְרָהָם לְהָקֵל בְּסִימָן קעא[60].

60) אבן בביה"ל לקמן (שם ס"א ד"ה לא) דחה את דברי המג"א מכח הפוסקים המוזכרים שם. וראה ביה"ל להלן (סעיף זה ד"ה לכתחילה) ומה שכתבנו שם.

הִלְכוֹת נְטִילַת יָדַיִם סִימָן קסא
המשך מעמוד 110

קיט ס"ט) לענין טבילה, שכל טיט חוצץ ואפילו לח, ובשיעורי שבט הלוי (סי' קצח סי"ד ס"ק ב) כתב כן בשם הב"ח, והוסיף שאפשר שטיט שהפרה שותה ממנו, אינו בכלל זה כיון שמפורש הדבר במשנה להיתר.

[משנ"ב ס"ק ט]

אֲבָל שֶׁלֹּא כְּנֶגֶד הַבָּשָׂר, בְּוַדַּאי רֹב בְּנֵי אָדָם מְקַפִּידִים אֲפִלּוּ בְּצוֹאָה, וְחוֹצֵץ אַף שֶׁהוּא אֵינוֹ מְקַפִּיד[15].

15) וכדעה זו המחמירה, סתם בספרו מחנה ישראל (דינים פ"ג אות כט), והוסיף שהטעם כיון שבטלה דעתו אצל כל אדם. וראה מה שכתבנו להלן (ס"ק יג) בשם הגר"נ קרליץ במי שאינו מקפיד בדבר שרוב העולם פעמים מקפידים עליו ופעמים לא.

ואף כשהוא במקום שכל יושביו אינם מקפידים על דבר זה אך רוב העולם מקפיד, כתב השערי תשובה (ס"ק ב) שבטלה דעתם אצל כל העולם. ובדומה לזה כתב במשנ"ב לקמן (סי' שא ס"ק לג) לענין איסור הוצאה בשבת, שאף כשדרך אנשי אותו מקום להוציא באופן מסוים, אם רוב העולם אין דרכם להוציא באופן זה פטור [אבל אסור], כיון שבטלה דעתם אצל כל אנשי העולם.

[ביה"ל ד"ה כגון צואה]

וְהוּא הַדִּין אִם נִמְצָא גְּלָדֵי צוֹאָה [הֵינוּ מִלְמוּלֵי זֵעָה שֶׁנִּתְיַבֵּשׁ] בְּשָׂאָר מְקוֹמוֹת שֶׁעַל הַיָּד[16].

16) והוסיף בספרו מחנה ישראל (דינים פ"ג אות כט), שכל זה הוא רק בדבר הנדבק שאז הוא חוצץ.

[ביה"ל שם]

אִם לֹא שֶׁנִּמְצָא מְעַט מִן הַמְּעַט שֶׁאֵין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְהַקְפִּיד עַל זֶה[17].

17) אבן לגבי דין חציצה בתפילין, שדינן להיות מונחות על הבשר, כתב במשנ"ב לעיל (סי' כז ס"ק יד) שאפילו חציצה כלשהי היא חציצה.

[ביה"ל ד"ה הוא צרין]

וּבְשַׁבָּת גַּם כֵּן מַהֲר לְגָרֵר הַטִּיט שֶׁתַּחַת הַצִּפָּרֶן בְּצִפָּרְנוֹ[18].

18) לענין איסור גרירת הטיט בשבת, כתב השו"ע לקמן (סי' שב ס"ז) שיש מפרשים שטיט יבש אסור לגררו משום טוחן. ובמשנ"ב שם (ס"ק לו) הביא את דעת הט"ז, שזהו במקום שיש ממשות טיט על גבי הבגד, שכשהוא מגרד נופלים פירורי הטיט על הבגד, שבאופן זה דומה הדבר לטוחן. ולגבי טיט החוצץ שהוא טיט היון והיוצרים, כתב במשנ"ב כאן (ס"ק ו) שחוצץ בין יבש ובין לח, והוא הדין בשאר מיני טיט כשהוא יבש ונדבק בבשר חוצץ [ואם כן צריך ביאור למה מותר בשבת לגרור את הטיט היבש]. אבן המחצה"ש (ס"ק ה) כתב שאין חשש טוחן בטיט שתחת הציפורן כיון שסתם טיט שתחת הציפורן הוא טיט לח.

ומה שכתב בביה"ל שיזהר מלגרור את הציפורן, איסורו הוא משום ממחק, כמו שכתב המחצה"ש (שם).

הִלְכוֹת נְטִילַת יָדַיִם סִימָן קסא
המשך מעמוד נו

וואזנר (שיעורי שבט הלוי סי' קצח סכ"ג ס"ק ג) בשם פתח הבית שתירץ, שהיינו רק במקום שהוא נוי לחפץ עצמו כגון בית יד ללולב שהוא נוי ללולב, אבל כאן הטבעת היא נוי לאדם ולא ליד, והיד היא זו שצריכה נטילה ללא חציצה. וסיים הגר"ש וואזנר שהדברים צריכים ביאור.

[משנ"ב ס"ק יח]

רְבִיעִית בְּבֵת אַחַת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב לְקַמָּן בְּסִימָן קסב סָעִיף ט[29].

29) שם כתוב שיש להיזהר כששופך מים ראשונים על ידיו שלא ישאר על ידו צרור או קיסם [אף על פי שאינם חוצצים], וביאר במשנ"ב (שם ס"ק סה) שיש לחשוש שהמים שעל הצרור נטמאו מחמת ידיו, וחוזרים ומטמאים את הידים, והמים השניים ששופך אינם מועילים לטהרם, כיון שאין מטהרים אלא מים שעל הידים ולא מים שעל הטבעת או הצרור, אבל כששופך רביעית אין צריך להיזהר בזה כי לעולם נשארים מי הנטילה טהורים.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

מילואים
הִלְכוֹת נְטִילַת יָדַיִם סִימָן קסא
המשך מעמוד קודם

[משנ"ב ס"ק יט]

שֶׁדַּרְכָּהּ לְהֶקְפִּיד לְהָסִיר הַטַּבַּעַת בְּשָׁעַת מְלָאכָה[30] [הֵינוּ בְּשָׁעַת לִישָׁה][31].

30) ואף שבאופן רגיל אינה מקפדת, ואם כן צריך להיות דינה כמיעוט שאינו מקפיד, ביאר הט"ז (יו"ד סי' קצח ס"ק כג) בשם הראב"ד, שאף קפידה שהיא רק לעיתים, חשובה קפידה וחוצץ לעולם, וכמו הדין המובא בשו"ע (שם ס"ב) שחוטי צמר חוצצים בטבילה, אף שבדרך כלל אינה מקפדת עליהם, כיון שמקפדת להסירם בשעת חפיפה ורחיצה. וכן מדויק מלשון השו"ע (שם ס"א) 'אם דרך בני אדם לפעמים להקפיד עליו חוצץ'.

וראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק יג) מהו הגדר של פעמים מקפיד עליו.

31) ובזמנינו שאין הנשים רגילות להוריד את הטבעת בשעת הלישה, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פי"א תשובה י) שאינן צריכות להסיר טבעותיהן [גם אם יש בה אבן] בשעת הנטילה, ואפילו אם הטבעת מהודקת לאצבע. אכן אישה שמקפידה שלא ללוש כשהטבעת על אצבעה, צריכה להסיר את הטבעת. אך הוסיף, שאם אינה רגילה כלל ללוש עיסה, נחשבת כמי שאינה מקפידה ואינה צריכה להסיר את הטבעת.

ובכל אופן, אף במקום שאינה צריכה להוריד את הטבעת, כתב שם שחייבת ליטול על כל היד רביעית בבת אחת, כדי שלא יחזרו המים שעל גבי הטבעת ויטמאו את היד, וכמו שכתב השו"ע לקמן (סי' קסב ס"י), וראה גם משנ"ב כאן ס"ק יח) לענין מי שיש לו רטיה על ידו.

[משנ"ב שם]

שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לְהֶקְפִּיד לַהֲסִירוֹ בְּשָׁעַת מְלָאכָה כִּי אֵין דַּרְכּוֹ לָלוּשׁ[32] וכו', לַהֲסִירוֹ מְשׁוּם חֲצִיצָה[33].

32) אף שגם איש דרכו להסיר את הטבעת בשעה שמניח תפילין או נוטל לולב, כתב בשו"ת חתם סופר (יו"ד סי' קצב) שכיון שאינו מורידה משום שמקפיד על הטבעת או על לכלוך, אלא רק כדי לפנות מקום לתפילין וללולב, אין זה נחשב קפידא ולפיכך אינו חוצץ. אכן בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"א סי' צז) כתב שדברי החת"ס אינם מובנים, שאין צריך להסיר את הטבעת לתפילין ולולב אלא רק מטעם חציצה, שזהו מקום הנצרך לתפילין ולולב, ואם הטבעת אינה נחשבת חציצה אין צריך להסירה לתפילין ולולב.

וראה עוד מה שכתבנו לעיל (ס"ק יג) אם דבר המקפיד עליו לזמן ידוע נחשב חציצה.

33) ועיצה למי שצריך ליטול ידיו ונמצא במקום שחושש להסיר את טבעתו מעליו מחמת גנבים או שכחה, כתב הכף החיים (ס"ק לב) שישפוך בתחילה רביעית מים על ידו, ובעוד שהמים שעל ידו טופח על מנת להטפיח יזיז מעט את טבעתו למעלה או למטה, ושוב ישפוך על ידו רביעית, ובכך תעלה לו הנטילה אף בלא הסרת הטבעת.

[משנ"ב ס"ק כא]

מִכָּל מָקוֹם לְכַתְּחִלָּה רָאוּי לְהַחְמִיר כַּדֶּרֶךְ הָרִאשׁוֹנָה[34].

34) ואף חולה האוכל ביום הכיפורים [או בתשעה באב], כתבו בשו"ת להורות נתן (ח"ב סי' מב) ובשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' קלט) שיטול ידים כדרכו, היינו כל היד עד הקנה, ופשוט שאין בזה איסור רחיצה.

ולענין מי שכתוב על ידו שם קודש, ויכול לגרום על ידי הנטילה למחיקת השם, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' מד) שאם השם על פיסת היד מעל האצבעות, יטול רק עד סוף קשרי האצבעות, וזה עדיף משיכרוך ידו במפה ויאכל, אבל אם הכתב על האצבעות ממש, יכרוך ידיו במפה ויאכל [וכן ינהג מי שיש לו איזה חציצה מעל קשרי אצבעותיו שמשום מה אינו יכול להסירה].

הִלְכוֹת נְטִילַת יָדַיִם סִימָן קסב
המשך מעמוד נח

ב' פעמים ברציפות [שגם בכך המים יהיו טהורים] ואח"כ ישפשם, ביאר המג"א (ס"ק ח) שכיון שהדין הוא שצריך שפשוף לאחר השפיכה הראשונה, ואם ישפשף לאחר השפיכה הראשונה בלא שנטל מרביעית, המים שעל ידיו עדיין טמאים, ועל ידי השפשוף תטמא יד אחת את השניה [אכן לפי מה שכתב במשנ"ב לעיל (ס"ק לח) ומקורו בדברי הט"ז כמובא בשעה"צ (ס"ק לד), שהחשש הוא שיבוא לגעת עם יד אחת בחברתה ומצוי להיכשל בזה, אולי יש לומר שהתועלת היא בכך שמקצר את הזמן שבו עלול להיכשל ולגעת יד בחברתה. ועוד שאף אם יכשל ויגע בידו שאינה נטולה, יוכל לשוב וליטול את ידו הנטולה ברביעית אף בלא לשוב ולנגבה, לדעה המקילה המובאת להלן ס"ק מח].

הִלְכוֹת נְטִילַת יָדַיִם סִימָן קסב
המשך מעמוד 116

כשנוטל ידיו בכלי לאחר שנטלו בו ילדים בגיל חינוך, שבדרך כלל אינם נוטלים כדין]. אכן ראה לקמן בס"ק נז שדעת החזו"א שמי נטילה שנעשתה שלא כדין אינם טמאים.

והחזו"א (או"ח סי' כד ס"ק כ וס"ק כג ד"ה כ' המ"א. הובאו דבריו לעיל ס"ק כז) כתב שתמיד צריך להקפיד בכך [אך מסיבה אחרת], כיון שדעתו שכל שיש מים על ידיו שלא בדרך נטילה כשרה, בין אם באו שלא מחמת נטילה ובין אם באו מחמת נטילה פסולה, אין בכח המים של הנטילה הנשפכים עליהם לטהרם, ולכן קודם שבא ליטול ידיו צריך לנגבם מאותם מים. והורה לגר"ח קניבסקי (ארחות רבינו ח"ג עמ' ריט), כשארע שבאמצע הנטילה טפטפה טיפת מים על ידו, לנגב את כל היד ולחזור וליטול.

וראה לעיל (ס"ב ביה"ל ד"ה הנוטל) שהבאנו שגם שם חלק החזו"א על הביה"ל והצריך לנגב את המים ראשונים הבאים לנקות את היד.

[משנ"ב ס"ק נו]

מִכָּל־מָקוֹם מָקוֹם טָמְאָה הוּא [דְּלִתְרוּמָה צָרִיךְ לִטֹּל גַּם שָׁם][41].

41) אמנם בשעה"צ לעיל (ס"ק ו) כתב שנחלקו בזה ראשונים, ורק לדעת הרשב"א, אע"פ שמחוץ לקשרי האצבעות אינו מקום הטענן נטילה, מ"מ הוא מטמא את המים.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com